

**Teksten nedenfor er avskrift fra**

**St.prp. nr 77 (1979-80), Verneplan II for vassdrag.**

Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 29. februar 1980, godkjent i statsråd samme dag.

OBJEKT NR. 203.

**Tana m/sidevassdrag, vassdrag nr. 905.**

Fylke: Finnmark.

Kommune: Tana, Kautokeino, Karasjok

Nedbørfelt: 15 690 km<sup>2</sup>

Kraftpotensiale: 79 GWh (Kraftpotensialet i Iesjav'ri og Iesjokka er regnet med i Alta-Kautokeinovassdraget).

Tanavassdraget ble ved forrige behandling av verneplanen i 1973 tilrådd varig vernet av både Kontaktutvalget og Hovedstyret med det forbehold at Iesjav'ri og Addjiljav'ri kunne overføres i forbindelse med en utbygging av Altavassdraget. Ved behandlingen i departementet og Stortinget ble objektet vernet i 10 år.

*Hovedstyrets* fant ved vurderingen av konsesjonssaken for Altavassdraget at ulemper og kostnader måtte veies tyngre enn fordelene ved den kraftmengde som ble innvunnet ved en regulering av Iesjav'ri. Addjiljav'ri var ikke tatt med i konsesjonssøknaden. En utbygging av disse vassdrag som er sidevassdrag til Tanaelva, er dermed ikke aktuell. Hovedstyret foreslår derfor at hele Tana vernes varig.

Tanavassdraget fikk en bred behandling før verneplanen ble vedtatt i 1973 og Hovedstyret har funnet det hensiktsmessig som begrunnelse for sitt forslag å ta med det Kontaktutvalget i 1. rapport av 30. desember 1970 skrev om vassdraget:

”Tana danner grense mellom Finland og Norge på en strekning av 310 km. Vassdraget som øverst består av to forgreininger, Anarjåkka og Karasjåkka, har sine øverste kilder i Finland og sydligste del av Finnmark fylke. På vegen til utløpet i Tanafjorden tar vassdraget opp en rekke sideelver både på norske og finsk side.

Det går veg så godt som langs hele hovedvassdraget og langs nedre deler av Karasjåkka og Anarjåkka. Tanavassdraget passerer en rekke tettsteder: Karasjok (samisk: Karasjåkka), Sirma (Sir'bma), Båteng (Vanasgied'di), Polmak (Buol'bmat), Skipagurra (Skiipagurra), Tana bru, Seida (Sieida) tettsted og Rustefjelbma (Ruostefiel'bma) på norsk side og bl.a. Karigasniemi (Garigasnjar'ga) og Utsjoki (Åcejåkka) på finske side.

Vassdraget renner i et markert dalføre selv om det bare har 125 m fall fra sammenløpet Karasjåkka/Anarjåkka og sjøen. Største fall er i Storfossen (Gævnjis) (25 m). Det er frodig vegetasjon langs vassdraget, fra øvre Karasjåkka og nordover forbi Valjåkka hvor furuskogen setter sitt prsg på landskapet.”

Gabrielsen-komiteen – (G93)

Komiteen behandlet en del av vassdraget, nemlig:

Øvre Anarjåkka med Skiec'canjåkka og deler av Gåsjåkka og Bavtajåkka. Vassdrag nr. 907.

Fra innstillingen siteres:

”Komiteen er kjent med at det ikke er sannsynlig at det i forannevnte vassdrag vil bli aktuelt med noen kraftutbygging og har ikke noe å bemerke til at området blir bevart uberørt av vasskraftutbygging.”

Industrikomiteen i Stortinget har ført Øvre Anarjåkka i gruppen ”Fredningsforslag som tidligere er vedtatt eller bør kunne fremmes nå.

Komiteen mottok verneforlaget fra formannen i fylkesfriluftsnemnda.

#### Teknisk utnyttelse

a. Resipientforhold: Vassdraget tilføres en del kloakk fra Karasjok og ellers mindre mengder både fra norsk og finsk side.

b. Vassforsyning: Forholdene er ukjent.

c. Vasskraft:

Utbygd vasskraft: Ingen

#### Verneinteresser

##### *a. Naturvern- og friluftsjakter:*

Det går laks opp i en rekke av vassdragets bielver, og en regner med at ca. 850 km av vassdraget er lakseførende. Det fiskes hvert år ca. 20 000 kg laks på norsk side. I turistplanen for Finnmark er det for Tana og Karasjok pekt på mulighetene for friluftsjakter som fiske, elvebåtseier og jakt og på særpreget miljø og natur. Det foregår en viss utparsellering av hyttetomter.

##### *Naturvitenskapelige interesser:*

Tana er den rikeste lakseelv i Finnmark, og kanskje i hele landet. Dessuten er elva en viktig ferdselsåre, på hele strekningen opp til Karasjok er elva farbar. – Tanavassdraget tilhører et av de nedbørfattigste områder i landet. – Karasjåkka er det største av sidevassdragene, med en lengde av ca. 156 km fra samløpet med Anarjåkka.

Fra nordvest får Karasjåkka tilløp fra Iesjav’ri, den største innsjøen i Finnmark. Et reguleringsinngrep her vil få store konsekvenser, da området har meget små høydevariasjoner. Områdets viddekarakter fører også til at man her har en stor konsentrasjon av sumpmark, myrer og grunne småsjøer. Dette fører til at insekter som utvikler seg i vatn får gode levevilkår, noe som igjen har betydning for fisken i vassdragene. En annen følge av topografien er at Finnmarksvidda har et rikt innslag av sump- og vassplanter. Vegetasjonen på rismyrer, starrmyrer, ved bekkeløp og tjern, er særlig ettertraktet av rein på sommerbeite.

Anarjåkka, den andre store sideelva, er 134 km lang til møtet med Karasjåkka. På finsk side hører nedslagsfeltet til Lemminjoki nasjonalpark, og det er foreslått at også det tilgrensende område på norsk side utlegges til nasjonalpark. Dette vil omfatte den øvre del av Anarjåkka, i alt ca. 1 050 km<sup>2</sup>. Det kontinentale klima setter sitt preg på for eksempel vegetasjonen her.

Anarjåkkavassdraget danner en verdifull parallell til Pasvikelva som nå er regulert. Mange av de vegetasjonsartene som har sin hovedutbredelse i Sovjet, Finland og Sverige kommer inn ved Tanavassdraget. Lavheiene dominerer store deler av Anarjåkkaområdet, mens den rike vegetasjon finnes i tilknytning til småsjøer og myrer.

Geomorfologien, både når det gjelder det rennende vatn og isavsmeltningen, studeres stadig i dette vassdraget av forskere fra flere av de nordiske universiteter. Den internasjonale hydrologiske dekadé har en av sine stasjoner i Tana.

De mangeartede og interessante trekk i feltet er på ingen måte kartlagt.

Landhevingen har forårsaket at elveløpet flere steder har skåret seg ned i de ulike typene av akkumulasjoner. Løsmaterialet er lett eroderbart, og materialtransporten er betydelig. Av særlig stor geomorfologisk interesse er rikdommen på bunnformer i det sandige elveleiet. Bunnformene i

vassdraget er under stadig utvikling, og Tana egner seg derfor godt til studiet av dynamikken i de virkende prosesser.

Her er bare nevnt små momenter hva de geomorfologiske forhold i Tana angår. Dette vassdraget er høyst aktuelt for videre studier, og representerer antakelig vår beste mulighet for studie av materialtransport i store sandførende elver med relativt rolig løp.

For denne elv som for de fleste andre i Finnmark må fremheves at grusøyrene er av spesiell interesse.

Ved de stabile fluviale avleiringer i og langs Tana, finnes meget spesielle soneringer i vegetasjonen. Et hierarki på 5 vegetasjonssoner finnes i Tana. En rekke steder er denne soneringen fullstendig, og sonene 2-5 finnes de fleste steder. Det kan tilføyes at sonene 1-3 er de vanlige i de skandinaviske fjellområder. Sone 4-5 når antakelig sin nordgrense ved Tana.

Det foreligger for øvrig store mengder botanisk materiale fra Tana, og vassdraget vil utvilsomt kunne tjene som forskningsfelt og mål for ekskursions innen botanikk, zoologi, limnologi og geomorfologi fra den planlagte feltstasjon i Karlebotn. Det er også aktuelt med samarbeid for eksempel ved forskere ved den finske feltstasjon i Kevio ved Utsjoki. – Det er videre planer om en feltstasjon i Karasjok, som er tenkt brukt for dekking av områdene inne på selve vidda. På mange måter danner Tanavassdraget en skillesone mellom østlige og vestlige vegetasjonssoner. Det sterke preg av øst-vegetasjon kommer til uttrykk øst for Tana, mens man vestenfor elven finner sterkere dominans av vest-artene.

Det foreligger forslag om fredning av flere områder i vassdraget, for eksempel myrområdene vest for Bavatjåkka i Kautokeino. Det er her ornitologiske interesser foruten interesser i forbindelse med selve myrområdet. Av fredningsforslag som foreligger ved Tana kan også nevnes de meget rike fuglelokaliteter ved Tananes nær elveutløpet i Tanafjorden. For øvrig er de zoologiske interesser som knytter seg til Tanavassdraget også betydelige. De øvre deler av Tana må betraktes som ett av de få områder hvor større rovdyr kan holde til relativt uforstyrret.

Foruten at Tana er enestående som lakseelv, finner man i dette vassdraget også østfisk.

Det er foretatt en del undersøkelser av fiskebestanden i de øvre deler av Tana, spesielt røyen. Det viser seg at innslaget av østfisk skaper ganske uvanlige konkurranseforhold, og spesielt interessant er de østlige fiskearters møte med den alpine fisk røye.

Fysisk/kjemiske og ferskvannsbiologiske interesser knytter det seg også til nedre del av Tana, der man har en gradvis overgang fra ferskvatn til brakkvatn i et utstrakt overgangsområde. Det bør også nevnes at Tana, med løp fra innlandsområdene til fjorden, og som et vassdrag som antagelig er relativt lite påvirket av forurettet nedbør, er et velegnet type- og referansevassdrag for det østlige Finnmark. De forskjellige soner dette vassdraget gjennomløper fra Finnmarksvidda som er ganske enestående i Europeisk målestokk, og til Tanafjorden, gir muligheter for studier i en rekke særpregede biologiske miljø. – Tanavassdraget er utvilsomt blant landets mest verneverdige vassdrag naturvitenskapelig sett, hvilket uttrykkes ved prioritering.

Øvre deler av Anarjåkkaforgreiningen ligger innenfor det området som er foreslått utlagt til nasjonalpark. Området utgjør ca. 1 050 km<sup>2</sup>. Nasjonalparken skal representere et stykke typisk Finnmarksvidde og er ment å være et villmarksområde hvor dyr- og fuglearter som skyr sivilisasjonen kan finne tilholdssted. Anarjåkkatraktene anses som interessante fra et arkeologisk synspunkt.

#### *Utvalgets vurdering:*

Utvalget mener at verneinteressene, særlig de naturvitenskapelige interesser, i vassdraget er så store at det foreslår vassdraget varig unntatt fra kraftutbygging. Dog kan Iesjav'ri og Addjiljav'ri overføres i forbindelse med Altautbyggingen.”

---

I sin innstilling til nærværende plan viser Hovedstyret til at det allerede i 1973 gikk inn for varig vern av Tana med unntak av Iesjav'ri og Addjiljav'ri. Etter Hovedstyrets vurdering er interessene i Tana nå klarlagt så langt at hele vassdraget allerede kan gis varig vern mot kraftutbygging.

*Departementet* tilrår at Tana med sidevassdrag gis varig vern mot kraftutbygging. Utnyttelsen av Iesjav'ri ble vurdert i forbindelse med planleggingen av en utbygging i Alta-Kautokeinovassdraget, og man fant den gang at Iesjav'ri og Iesjokka måtte holdes utenfor planene for å unngå for store miljøbelastninger.